

WIDOKI DZIEWIĘTNASTOWIECZNEGO KRAKOWA

Znany krakowski historyk, księgarz, kolekcjoner i wydawca Ambroży Grabowski (1782–1868), podziwiając nadobność dawnej polskiej stolicy i jej otoczenia, miejsca, gdzie mieszkał, swego czasu napisał: *Kraków szczęśliwego używa położenia, bo pasmo okolic jego, które natura obfitą dłonią w powaby, a dzieje w najpiękniejsze wspomnienia przybrały, tam się już zaczyna, gdzie obwód miasta się kończy*. Słowa te przypomniał prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski we wstępie do wydanego w ograniczonym nakładzie, poszukiwanego, ciekawego albumowego przedsięwzięcia edytorskiego, zrealizowanego w 2008 roku z materiałów czerpanych przede wszystkim z Biblioteki Jagiellońskiej przez wydawnictwo Stowarzyszenie Ziemia Bocheńska, a zatytułowanego *Kraków i okolice. Album widoków. XIX wiek*. Edycja, stanowiąca drugą pozycję w tworzonej przez wydawnictwo serii „Skarby kultury i literatury polskiej” otrzymała twardą oprawę, egzemplarze zostały ponumerowane i podpisane przez wydawcę.

Powszechnie wiadomo, że w drugiej połowie XIX wieku wśród rozwijającego się zrozumienia dla historii oraz poszukiwań pamiątkarskich zrodziło się też zainteresowanie widokami Krakowa. Jeszcze w latach 30. zapoczątkował je wybitny malarz krajobrazów Jan Nepomucen Głowacki, uczeń Antoniego Brodowskiego i Józefa Peszka. Bardzo chętnie reprodukowane są obecnie tu i ówdzie pojedyncze ryciny z drugiego wydania jego albumu, zatytułowanego *24 widoki miasta Krakowa i jego okolic, zdjęte podług natury* [...] wraz z opisami historycznymi oraz plan miasta i mapą jeograficzną okręgu (Kraków [1848]). Dopiero ćwierć wieku później pojawił się litograficzny album z widokami Krakowa francuskiego grafika Henryka Waltera. Edycja nosiła tytuł *Album widoków Krakowa i jego okolic* (Kraków 1860). Zawierała malownicze pejzaże

z grupami mieszkańców, umieszczanymi zwykle na pierwszym planie. Uwzględnione z fotograficzną dokładnością szczegóły pozwalają na ocenę mody i określenie statusu społecznego tych mieszkańców. Po śmierci Waltera w 1860 roku jego prace kontynuował absolwent krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych Jędrzej Brydak (1837–1876).

Interesująco w połowie XIX wieku pejzaż krakowski utrwał Maciej Bogusz Stęczyński (1814–1890), przygotowując do wydania *Widoki okolic Krakowa zdjęte z Mogiły Kościuszki w miesiącu sierpniu roku 1851* (Lwów 1852). Na pięciu tablicach znalazły się ciekawe z dzisiejszego punktu widzenia ryciny, przedstawiające między innymi rozległe panoramy już to Woli Justowskiej, już to Łobzowa.

W roku 1862 Litografia „Czasu” wydała chromolitograficzny album *Starożytne gmachy Krakowa* autorstwa pochodzącego z Brukseli François Stroobanta (1819–1916), którego zaprosił do Krakowa biskup Ludwik Łętowski. Ujmujące kameralnym, a także kadrowanym ujęciem grafiki pochodzące z zestawu przedstawionego przez Stroobanta wydawcy uwzględnili w znacznym zakresie. Znalazły się w nim też barwne litografie, które Stroobant wykonał do luksusowo zakrojonego dzieła Łętowskiego o katedrze wawelskiej, wydanego w 1859 roku.

W albumie wydawnictwa Stowarzyszenie Ziemia Bocheńska wśród zreprodukowanych 119 obrazów znalazło się 21 kolorowych litografii pochodzących z albumu Jana Nepomucena Głowackiego (nr 72–92), 36 litografii z albumu Henryka Waltera i Jędrzeja Brydaka, 16 litografii jest autorstwa François Stroobanta (nr 59–71 oraz 92–94). 22 akwarele przeniesione na kamień litograficzny pochodzą z albumowego zbioru *Klejnoty miasta Krakowa* (Kraków 1886), stanowiącego efekt współpracy krakowskich artystów malarzy Stanisława Tondosa i Juliusza Kossaka. Z 24 pozostałych obrazów 17 stanowi prace Stanisława Wyspiańskiego,

Karta z albumu Jana Nepomucena Głowackiego 24 widoki miasta i jego okolic [...] wraz z opisami historycznymi oraz plan miasta i mapą jeograficzną okręgu, Kraków 1848 (ze zbiorów BJ)

Karta z albumu Jana Nepomucena Głowackiego 24 widoki miasta i jego okolic [...] (ze zbiorów BJ)

Karta z albumu Jana Nepomucena Głowackiego 24 widoki miasta i jego okolic [...] (ze zbiorów BJ)

Karta z książki Henryka Waltera, Album widoków Krakowa i jego okolic, Kraków 1860 r. (ze zbiorów BJ)

Karta z albumu Stanisława Tondosa i Juliusza Kossaka, Klejnoty miasta Krakowa, Kraków 1886 r. (ze zbiorów BJ)

Karta z albumu Jana Nepomucena Głowackiego 24 widoki miasta i jego okolic [...] (ze zbiorów BJ)

Leona Wyczółkowskiego, a także przedstawiające okolice podkrakowskie prace Filipa Pokutyńskiego, Wojciecha Weissa, Carla Bernda czy Mieczysława Serwin-Orackiego.

Wstęp do *Kraków i okolice. Album widoków. XIX wiek*, napisany przez Izabelę Korczyńską-Baran, został przetłumaczony na język angielski przez Teresę Bałuk-Ulewiczową, zaś przez Halinę Stachowską na język niemiecki.

Warto zwrócić też uwagę na staranność, z jaką wykonano czynności introligatorskie przy albumie. Przyciąga wzrok złożone obcięcie bloku książkowego i drobiazg w postaci wstążki służącej do zaznaczania interesującego miejsca w albumie.

Andrzej Obrębski